

Centrala AFDPR

Nr. 180/ 07.06.2021

COMUNICAT

O NOUĂ CAMPANIE DE CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA CERCUL MILITAR DIN CARANSEBEȘ

București, 07.06.2021: Asociația Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România - AFDPR s-a implicat din nou, în calitate de organizator, în căutarea mormintelor unor opozanți anticomuniști, uciși în anii '50 ai secolului trecut la Caransebeș.

În perioada 24-28 mai 2021, Asociația Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România (AFDPR), în parteneriat cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (MNIT) și Fundația *Doina Cornea* din Cluj, a organizat și desfășurat, în colaborare cu Secția Parchetelor Militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - SPM-ÎCCJ, a treia campanie de investigații arheologice în mun. Caransebeș din județul Caraș-Severin. Acțiunea a continuat cercetările începute în cursul anului 2019, în curtea Cercului Militar din oraș, unde au fost descoperite mai multe morminte, dintre care unele, conform mărturiilor, aparțin unor opozanți anticomuniști care au fost uciși în timpul anchetelor Securității sau au fost executați, prin împușcare, în urma unor sentințe judecătorești.

În urma unei sesizări primite în 2017, din partea unui fost arheolog la muzeul de istorie din Caransebeș, am fost informați că, în anul 1977, acesta a fost martor la descoperirea câtorva schelete umane, care au fost datate în perioada anilor `50 ai secolului trecut. Scheletele au fost descoperite în curtea clădirii unde funcționa Casa Armatei, în prezent Cercul Militar, cu prilejul săpăturilor pentru fundația unui bloc cu destinație de cămin pentru cadrele militare din garnizoană. Implicarea arheologului a fost solicitată de un ofițer de la Miliția orașului, pentru a aprecia vechimea osemintelor. Avându-se în vedere că în unele clădiri din acel perimetru urban și-au avut în trecut sediul anumite instituții ale statului, implicate în represiunea împotriva opozanților anticomuniști, și realizând că osemintele ar putea aparține unor victime ale regimului, după informarea superiorilor săi, ofițerul i-a impus arheologului să nu comunice nimănui vreodată ceea ce a văzut, cazul fiind astfel mușamalizat.

Clădirea care adăpostește Cercul Militar, aflată pe str. N. Bălcescu nr. 5, a fost construită în anul 1885 ca liceu pentru fete, funcționând cu această destinație până în anul 1944, când a fost trecută în administrarea Armatei. Conform informațiilor de care dispunem, imobilul ar fi servit timp de câțiva ani pentru activitățile *Comandamentului Unic Teritorial Timiș*, o structură militarizată a Securității comuniste, înființată în ianuarie 1949, care a coordonat acțiunile represive îndreptate împotriva grupărilor de partizani anticomuniști din zona Banatului, acest organism avându-și sediul principal într-un alt imobil din oraș. În

apropiere, într-o clădire situată pe strada Horia, până prin anul 1959 a funcționat serviciul administrativ al Securității din Caransebeș, care în acea perioadă își desfășura activitatea în trei imobile din oraș. În imediata vecinătate se află și fosta clădire a Penitenciarului, astăzi cu destinație de unitate școlară.

Prin sediul de anchete și arestul Securității, aflat la circa 200 de metri distanță față de Cercul Militar, și prin Penitenciarul din Caransebeș, au trecut foarte mulți partizani anticomuniști și sprijinitori ai acestora din grupările și organizațiile de rezistență bănățene, care, după ce au fost arestați, au fost aduși în aceste locuri pentru a fi închiși, anchetați și torturați, unii fiind dispăruți fără urmă până în zilele noastre. Se cunoaște că în unitatea carcerală au avut loc și câteva execuții, prin împușcare, a unor opozanți condamnați la moarte prin sentințe judecătorești, acestea fiind făcute chiar în curtea Cercului Militar. De asemenea, informații provenite de la persoane care au lucrat în Penitenciar, susțin faptul că trupurile victimelor au fost îngropate undeva pe terenul din spatele curții închisorii și în curtea actuală a Cercului Militar, aceste spații fiind separate astăzi printr-un gard de beton.

Pentru verificarea acestor informații, în curtea Cercului Militar s-a organizat o primă intervenție arheologică în iunie 2019, după ce în prealabil a fost depusă o sesizare la Parchetul Militar Teritorial Timișoara, care a deschis în acest caz un dosar de cercetare penală, transferat ulterior la Secția Militară din cadrul Parchetului General. Primele săpături au constatat în practicarea a patru secțiuni arheologice de verificare (S.1 - S.4), executate în

apropierea blocului-cămin sub care, în 1977, au fost descoperite osemintele umane. Într-una din aceste secțiuni, s-au descoperit scheletele a două persoane înhumate într-o groapă comună (M.1 - M.2), lipsite de inventar funerar. Ca urmare, s-a hotărât continuarea săpăturilor arheologice, care se mai puteau face doar în spațiile neocupate de suprafețe betonate sau de alte amenajări contemporane. Astfel, în octombrie 2019, din dispoziția Parchetului Militar, s-a desfășurat a doua campanie de cercetare, în cursul căreia a fost executată o singură unitate de săpătură (S.5), plasată în partea răsăriteană a blocului, lângă secțiunea unde în vară a fost găsit mormântul comun cu cele două schelete. În cadrul de secțiune cercetat, au fost descoperite și dezvelite alte 11 schelete (M.3 - M.13), înhumările fiind făcute în gropi individuale în cazul a cinci morminte, precum și în două gropi comune, una cu două schelete și cealaltă cu patru schelete.

Datorită unor situații obiective intervenite în anul 2020, investigațiile arheologice de la Caransebeș au fost amânate pentru anul în curs, ele fiind reluate în perioada 24-28 mai 2021, când s-a desfășurat a treia campanie de săpături. În această intervenție s-a practicat o singură unitate de săpătură (S.6), cu dimensiunile de 10,50 metri x 2,25 metri, în aceasta fiind descoperite nouă morminte, notate cu indicativele M.14 - M.22. Defuncții descoperiți în cele trei campanii de săpături, în număr de 22, au fost înhumați la adâncimi diferite, care au variat între - 1,23 metri și - 1,77 metri. Deși nu s-au descoperit urme de lemn provenit explicit de la sicrie, acesta putrezind complet de-a lungul

timpului, prezența la multe morminte a cuielor confecționate manual sau la mașină dovedește că, în aceste cazuri, înhumările s-au făcut în ladă sau sicriu. Gropile mormintelor aveau o dispunere pe două direcții principale, nord-sud și est-vest, însă orientarea scheletelor în groapă era diferită de la un caz la altul, acestea fiind așezate cu capul într-o parte sau în alta a celor două direcții menționate anterior. La niciun mormânt nu au fost găsite urme ori resturi de vestimentație sau de încălțăminte. Obiecte de inventar funerar au fost descoperite la cinci morminte, predominând cele cu caracter religios, specifice mediului catolic (crucifixe, medalioane de pelerinaj), la care se adaugă și câteva accesorii vestimentare (nasturi, copcă). În ceea ce privește obiectele de factură religioasă, acestea sunt de largă utilitate, însă pe baza analogiilor nu pot fi stabilite cronologii exacte de datare, astfel de piese fiind produse și răspândite pe spații largi în Europa, într-o perioadă de timp ce acoperă ultima parte a epocii moderne și prima parte a celei contemporane. Cât privește cele trei gropi comune identificate până în prezent, având în vedere pozițiile *in situ* ale scheletelor, rezultă că trupurile defuncțiilor au fost aruncate în groapă la momentul înhumării. În campania recent încheiată, echipei de arheologi i-a atras atenția poziția scheletului M.14, care se afla așezat pe burtă și cu mâinile legate la spate. Prezența unor oseminte răvășite în unele gropi, care provin de la morminte mai vechi ce au fost deranjate, parțial sau integral, de înhumări ulterioare, indică o succesiune de înmormântări care s-au derulat într-un interval de timp ceva mai îndelungat, punctul

terminus fiind reprezentat de perioada anilor `50 ai secolului trecut. În acest spațiu funerar, necunoscut până astăzi de nimeni în mod oficial și nicăieri menționat în documente, s-au făcut înhumări încă înainte de perioada comunistă, majoritatea mormintelor fiind în legătură directă cu trecutul Penitenciarului aflat în vecinătate, acesta fiind construit între anii 1911-1913.

În stadiul actual al cercetărilor, nu avem deocamdată indicii certe care să demonstreze că unele din mormintele descoperite aparțin unor oameni care au fost uciși prin împușcare sau prin alte metode de autoritățile comuniste, însă împrejurările, mărturiile și unele documente din fondul arhivistic al fostei Securități susțin această posibilitate. Toate osemintele descoperite au fost extrase și recuperate, fiind predate prin Parchetul Militar la Institutul de Medicină Legală din Timișoara, pentru a fi supuse examinărilor de specialitate. Rezultatele obținute în urma expertizei antropologice efectuate asupra materialului osteologic descoperit în primele două campanii relevă faptul că toți defuncții sunt adulți de parte masculină și au vârste cuprinse între 20 și 60 de ani.

Complexitatea deosebită a cazului, precum și legătura directă cu anumite fapte din trecutul recent, reclamă continuarea cercetărilor din curtea Cercului Militar sau poate chiar extinderea acestora și în curtea fostului Penitenciar. Investigațiile arheologice sunt completate și de activitățile specifice pe care Parchetul Militar le desfășoară în dosarul de cercetare penală deschis în acest caz.

Cercetările au fost efectuate de o echipă de arheologi condusă de domnul **Gheorghe Petrov** (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj), care i-a avut în componență pe domnii: **Paul Scrobotă** (Muzeul de Istorie și Științele Naturii Aiud), **Horațiu Groza** (Muzeul de Istorie Turda) și **Gabriel Rustoiu** (Muzeul Național al Unirii Alba Iulia). Acțiunea a fost sprijinită pe plan local de Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, iar finanțarea activităților a fost asigurată integral de Fundația *Doina Cornea* din Cluj, la lucrări fiind prezenți și domnii **Leontin Horațiu Iuhas**, fiul doamnei Doina Cornea, și **Marius Oprea**, Președintele, respectiv Vicepreședintele acestei fundații.

Președinte al AFDPR

Octav BJOZA